อคติในแวดวงวิชาการ: ตรวจสอบเนื้อหาวิชาการแล้ว แต่เคยตรวจสอบนักวิชาการหรือยัง?

ในแวดวงวิชาการนั้น *"อคติ"* คือเรื่องสำคัญที่ได้รับการเน้นย้ำอยู่บ่อยครั้ง เพราะการเขียนงานวิชาการที่มีอคติ จะส่งผลให้เราได้ข้อมูลที่ผิดพลาดจากข้อเท็จจริง ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความก้าวหน้าทางวิชาการและสังคม ดังนั้น ในการประเมินเนื้อหางานวิชาการหลายแห่ง หากพบว่างานวิชาการชิ้นนั้นมีอคติอย่างชัดเจน ผู้ประเมิน ซึ่งเป็นนักวิชาการด้วยกันเอง สามารถปฏิเสธการเผยแพร่ผลงานเหล่านั้นได้ (สุพรรณ ฟู่เจริญ, 2557)

อย่างไรก็ตาม แม้อคติควรเป็นสิ่งที่นักวิชาการพึงระวังในการเขียนงาน แต่มีคำถามหนึ่งเกิดขึ้นว่า หากมีงานวิชาการชิ้นหนึ่ง มีเนื้อหาที่ใช้หลักฐานอย่างหลากหลายในการสนับสนุนสมมุติฐาน ทั้งยังเรียบเรียงการนำเสนอที่รับฟังได้ ทว่าเนื้อหาเหล่านั้นขัดแย้งกับความคิดของผู้ประเมินซึ่งตั้งเป็นธงไว้ตั้งแต่ต้นแล้ว ผู้ประเมินจะมองว่างานวิชาการชิ้นนั้นควรถูกปฏิเสธหรือไม่ ? หรือหากมีงานวิชาการชิ้นหนึ่ง มีเนื้อหาและการนำเสนอที่น่าสนใจ ทว่างานชิ้นนั้นเกิดจากการละเมิดผลงานวิชาการของผู้อื่น และนักวิชาการที่ทำการละเมิดนี้ เป็นนักวิชาการระดับสูง เป็นบุคคลซึ่งมีเครือข่ายทางวิชาการที่เข้มแข็ง ผู้ประเมินจะตอบปฏิเสธงานวิชาการชิ้นนั้นหรือไม่ ? คำถามนี้ไม่ต้องการคำตอบ แต่ต้องการให้สังคมย้อนกลับมาดูสิ่งที่เกิดขึ้นในวงวิชาการหลาย ๆ แห่งในปัจจุบัน งานวิชาการบางชิ้น ถูกปฏิเสธเพียงเพราะมีเนื้อหาที่เชื่อว่ากำลังท้าทายความรู้กระแสหลัก ขณะที่งานวิชาการบางชิ้น แม้พิสูจน์ได้ว่ามีการละเมิดผลงานจากแหล่งอื่น แต่กลับไม่ถูกปฏิเสธใด ๆ เพราะนักวิชาการท่านนั้นอยู่ในสถานะที่ไม่มีใครสามารถเอาผิดอะไรได้ อาจกล่าวได้ว่า ปรากฏการณ์เหล่านี้ สะท้อนถึงอคติอย่างหนึ่งในแวดวงวิชาการ แต่มักถูกมองข้ามไป

บทความชิ้นนี้ จะแสดงให้เห็นถึงปัญหาอคติของนักวิชาการจำนวนหนึ่งที่มิได้กระทำต่อเนื้อหางานวิชาการ แต่เป็นอคติที่กระทำต่อนักวิชาการด้วยกันเอง การมองเห็นถึงปัญหานี้ จะช่วยเผยให้เห็นปัญหาในอีกมุมหนึ่งของแวดวงวิชาการซึ่งสังคมไม่ค่อยได้รับรู้มากนัก แม้หากมองจากภายนอกแล้ว แวดวงวิชาการน่าจะเป็นพื้นที่ที่รวมตัวกันของผู้สร้างสรรค์ความรู้ แต่ในความเป็นจริง แวดวงวิชาการก็ไม่แตกต่างจากแวดวงอื่น ๆ ของสังคม ซึ่งมีปัญหาของคำว่าอคติ ดำรงอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวันของพวกเขา และไม่ง่ายที่จะคลี่คลายปัญหาดังกล่าวนี้ได้ในเร็ววัน

สถานการณ์ของอคติในสถาบันการศึกษา

อคติในแวดวงวิชาการ สังเกตได้จากภายในรั้วมหาวิทยาลัย อคติดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบเพียงในกลุ่มอาจารย์เท่านั้น หากแต่ส่งผลกระทบต่อนักศึกษาด้วย Javeria Fazal และคณะ ได้สำรวจอคติในมหาวิทยาลัยของปากีสถาน พวกเขาพบว่าใน ค.ศ.2025 นักศึกษาจำนวนหนึ่งยังคง

เผชิญกับอคติการแบ่งแยกเชื้อชาติ เพศ สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงความพิการ พวกเขาประสบกับอคติเหล่านี้ทั้งจากนักศึกษาด้วยกันเองและรวมถึงอาจารย์-ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยในกรณีหลัง อคติการแบ่งแยกสะท้อนให้เห็นผ่านการเลือกปฏิบัติเมื่อมีการประเมินผลการเรียนและการมีนโยบายการเรียนการสอนซึ่งทำให้เกิดความได้เปรียบ-เสียเปรียบในหมู่นักศึกษา การสำรวจของ Fazal และคณะ ได้ผลสรุปว่า ในบรรดานักศึกษาจำนวน 250 คนที่ทำการสำรวจนั้นมีร้อยละ 74 เปอร์เซ็นต์ เห็นด้วยว่าอคติการแบ่งแยกส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนของพวกเขา ขณะที่ร้อยละ 71.2 เปอร์เซ็นต์ รู้สึกไม่สบายใจที่จะปรึกษาปัญหาการเรียนกับอาจารย์ ความไม่สบายใจดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความห่างเหินที่เกิดขึ้นระหว่างอาจารย์และนักศึกษา (Javeria Fazal, Uzma Munawar & Hina Munir, 2025)

แน่นอนว่าอคติของการแบ่งแยกนี้ ขยายรวมไปถึงในกลุ่มอาจารย์จำนวนหนึ่ง และในหลายครั้งก็เป็นข้อจำกัดต่อการเติบโตในสายงานของอาจารย์ซึ่งต้องเผชิญกับอคติด้วย Jadranka Gvozdanovic และ Katrien Maes ได้ชี้ให้เห็นว่า โอกาสการเติบโตในหน้าที่การงานของอาจารย์ผู้หญิงในยุโรป มีข้อจำกัดมากกว่าอาจารย์ผู้ชายในภูมิภาคเดียวกัน (นี่ยังไม่นับรวมอาจารย์ซึ่งไม่ระบุอัตลักษณ์ทางเพศ ซึ่งน่าจะมีข้อจำกัดมากขึ้นไปอีก) เพราะมันเป็นอคติที่แฝงฝัง (Implicit Bias) ในระดับโครงสร้างมาอย่างยาวนาน เช่น เงื่อนไขของการจ้างงาน ซึ่งผู้จ้างอาจต้องการให้สัญญาการทำงานแบบไม่ประจำแก่ผู้หญิงมากกว่า เนื่องจากกังวลเรื่องแนวโน้มการหยุดงานเป็นเวลานานของพวกเธอเพื่อลาคลอดและเลี้ยงดูบุตรในระยะแรก, เกณฑ์การรับสมัครอาจารย์ ซึ่งแม้ในใบรับสมัครจะไม่ได้กีดกันเพศใดเพศหนึ่ง แต่ในกระบวนการสรรหาและคัดเลือกโดยคณะกรรมการ อาจเป็นคนละกรณีกัน เป็นต้น (Jadranka Gvozdanovic & Katrien Maes, 2018)

การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ เป็นอีกประเด็นหนึ่งซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอคติของการแบ่งแยกในรั้วมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขนาดเล็กอาจได้รับการจัดสรรน้อยกว่ามหาวิทยาลัยขนาดใหญ่และมีชื่อเสียง หรือเราอาจเห็นสิ่งนี้ได้จากบางมหาวิทยาลัยที่มีการแบ่งวิทยาเขตออกไปตามจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งจะพบว่ามีความเหลื่อมล้ำอยู่สูง วิทยาเขตที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ หรืออยู่ตามชายขอบ จะเสียเปรียบในเรื่องการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ Amatus Dinye และคณะ (2024) กล่าวว่า บางมหาวิทยาลัยที่มีมากกว่าหนึ่งวิทยาเขตอย่างเช่นในประเทศกานา กำลังประสบปัญหาดังกล่าว มหาวิทยาลัยเหล่านี้ ไม่มีเกณฑ์กำหนดการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณที่ชัดเจน ไม่ได้พิจารณาจากสถานการณ์ความจำเป็นของวิทยาเขตนั้น ๆ พวกเขาจะพิจารณาตามอัตราส่วนของทรัพยากรและงบประมาณที่มี วิทยาเขตขนาดใหญ่และมีความสำคัญต่อมหาวิทยาลัยจึงอาจได้รับการจัดสรรมากกว่าวิทยาเขตที่มีขนาดเล็กและมิได้เป็นจุดเด่นของมหาวิทยาลัย นอกจากนั้น การพิจารณาตำแหน่งของบุคลากรในมหาวิทยาลัย ก็ไม่ได้มีความเท่าเทียมกัน คณะกรรมการได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลาง ไม่มีคณะกรรมการของวิทยาเขต บุคลากร

บางคนได้รับการสัมภาษณ์ทันทีโดยที่ฝ่ายบุคคลยังไม่ทันได้เปิดซองเอกสารดูข้อเสนอขอเลื่อนตำแหน่ง (Amatus Dinye, Emmanuel K. Boon & Priscilla Azumah Ageboba, 2024, p.344)

การสืบทอดอคติในแวดวงวิชาการ

อคติในแวดวงวิชาการ ไม่ใช่สิ่งที่จะหมดสิ้นลงเมื่อนักวิชาการคนนั้นเกษียณอายุแล้ว เพราะอคติดังกล่าวยังสามารถสืบทอดไปสู่นักวิชาการคนถัด ๆ ไปอีกด้วย ในกรณีมหาวิทยาลัย แม้เราจะเชื่อว่านี่คือสถาบันที่ให้ความอิสระในทางวิชาการ แต่ในหลายมหาวิทยาลัยก็ยังมีลักษณะตรงกันข้ามกับความเชื่อเช่นนั้นเพราะอคติทางความคิดบางประการซึ่งมีการสืบทอดกันมา Brett J. Holt (2023) ได้ชี้ให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา ไม่ได้มีบรรยากาศซึ่งสะท้อนความอิสระในทางวิชาการทุกอย่างเหมือนที่คนภายนอกมองเข้ามา การลงโทษผู้แสดงความเห็นทางวิชาการซึ่งไม่สอดคล้องกับความคิดของนักวิชาการส่วนใหญ่ การเพิกเฉยต่อการกระทำความผิดทางวิชาการของนักวิชาการที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน หรือการไม่แยแสต่อปัญหาการถูกละเมิดผลงานทางวิชาการของนักวิชาการไร้อำนาจ คือตัวอย่างที่พบเห็นได้ภายในมหาวิทยาลัยเหล่านี้ โดย Holt ได้อธิบายต่อไปว่า สิ่งนี้คืออคติทางความคิดซึ่งอาจารย์ในทุกระดับและทุกรุ่นจะได้รับการปลูกฝังให้มีเหมือนกัน (Homogenous) เป็นอคติที่ตอบสนองต่ออุดมการณ์บางอย่างของมหาวิทยาลัย อาจารย์จะได้รับการตรวจสอบพฤติกรรมและความคิดว่าสอดคล้องต่ออุดมการณ์ของมหาวิทยาลัยหรือไม่ตั้งแต่ในกระบวนการรับสมัครคัดเลือก และเมื่อได้เข้ามาทำงานในมหาวิทยาลัยแล้ว มหาวิทยาลัยจะกระตุ้นให้อาจารย์ตระหนักถึงเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่เป็นระยะ เช่น งานประชุมอาจารย์ในคณะ/ภาควิชา, การนำเสนอผลงานวิชาการ, หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจารย์ต้องมาทำร่วมกัน จากสภาพแวดล้อมเช่นนี้เอง ที่ทำให้อาจารย์ส่วนหนึ่งมีแนวโน้มที่จะดำเนินชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยภายใต้กรอบเดียวกัน เติบโตในสายงานได้จากการอยู่ภายใต้กรอบที่เหมือนกัน รู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกันและพร้อมกีดกันผู้ที่แตกต่าง นี่คือสิ่งที่จะถูกถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องตราบใดที่ฝ่ายต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยไม่เคยมีการทบทวนตรวจสอบตนเอง

การคัดลอกผลงานทางวิชาการ (Plagiarism) คืออีกกรณีหนึ่งซึ่งสะท้อนภาพอคติในแวดวงวิชาการซึ่งมีการสืบทอดกันมาได้อย่างชัดเจน Sylvie Deslauriers (2024) ชี้ให้เห็นว่าปัญหาเรื่องการคัดลอกผลงานทางวิชาการ ดำรงอยู่มานานแล้ว แต่ความยากลำบากคือการที่ผู้ร้องเรียนต้องเผชิญกับคณะกรรมการพิจารณาข้อเท็จจริง หากหลักฐานที่นำมาร้องเรียนนั้นไม่รอบด้าน การร้องเรียนก็ย่อมไม่ประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ในบางครั้ง ปัญหาอาจไม่ได้อยู่ที่ความไม่รัดกุมของหลักฐานเสมอไป หากแต่อยู่ที่ผู้พิจารณาตัดสินบางท่านว่าจะลงโทษหรือปล่อยผ่าน หากคณะกรรมการบางชุดไม่ต้องการให้เรื่องฉาวทางวิชาการ เป็นที่รับรู้ภายนอกมหาวิทยาลัย หรือหากคณะกรรมการบางชุดเกิดความกลัวว่าจะทำลายชื่อเสียงของเพื่อนหรือผู้มีอำนาจ คณะกรรมการชุด

นั้นก็อาจตีความหลักฐานไปว่ายังไม่ชัดเจนพอ ไม่สามารถเอาผิดได้ จึงไม่แปลกหากที่ผ่านมาเป็นเวลาหลายสิบปี เราจะไม่ค่อยพบข่าวอาจารย์ลอกผลงานทางวิชาการมากนัก เพราะส่วนใหญ่ถูกกลบไว้ภายใต้แนวคิดของผู้พิจารณาตัดสินบางท่านว่า ถ้าพวกตนไม่ใช่ผู้ขอให้มีการตรวจสอบนักวิชาการที่มีปัญหาแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องทำอะไรต่อไป (Sylvie Deslauriers, 2024, pp.4-5)

อคติแบบไทย ๆ ในแวดวงวิชาการ

อคติในแวดวงวิชาการเกิดขึ้นในหลายประเทศ และแน่นอนว่าย่อมรวมถึงประเทศไทย สำหรับสังคมไทยแล้ว ตลอดระยะเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมา มีความพยายามในการพัฒนาวงการวิชาการของไทยให้มีความก้าวหน้าในระดับสากลอยู่เสมอ มีการส่งเสริมทุนวิจัย มีงานประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปวงวิชาการไทยให้เป็นสมัยใหม่ กลับมีสิ่งหนึ่งซึ่งไม่ได้รับการปฏิรูปตามไปด้วยคือชนชั้นซึ่งทำหน้าที่ผูกขาดการตรวจสอบและตัดสินชี้ขาดความถูกต้องขององค์ความรู้และตัวนักวิชาการ การตรวจสอบและตัดสินจะเป็นการให้คุณหรือให้โทษอย่างไรนั้น บางครั้งอาจขึ้นอยู่กับว่าใครนำเสนอผลงานวิชาการ หรือนักวิชาการคนนั้นมีความคิดที่สอดคล้องกับความรู้กระแสหลักที่ผู้ตรวจสอบยึดถือหรือไม่

ปรากฏการณ์อคติทางชนชั้นในแวดวงวิชาการ ไม่ใช่สิ่งที่ได้รับการพูดถึงในวงกว้างมากนัก แต่ในความเป็นจริง สิ่งนี้ปรากฏให้เห็นเรื่อยมาในประวัติศาสตร์ ธงชัย วินิจจะกูล (2562) แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวโดยย้อนกลับไปตั้งแต่ในยุคของการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ ซึ่งแม้จะเป็นยุคที่วงวิชาการยังไม่ได้เริ่มต้นขึ้นในสังคมไทยอย่างเป็นทางการ แต่ก็เป็นยุคที่เริ่มมีการนำเข้าและศึกษาความรู้สมัยใหม่อันเป็นรากฐานให้วงวิชาการของไทยถือกำเนิดขึ้นในเวลาต่อมา จะเห็นได้ว่าในยุคดังกล่าว ชนชั้นนำสยามหลายคนปรับภาพลักษณ์ตนเองให้คล้ายกับปัญญาชนสมัยใหม่ตามแบบยุโรป พวกเขารู้จักการเสาะแสวงหาความรู้ของสยามตามพื้นที่ต่าง ๆ ในดินแดน และถือว่าพวกตนมีความรู้ความเข้าใจในการนำศาสตร์สมัยใหม่มาอธิบายความรู้เกี่ยวกับสยามที่ค้นพบ ชนชั้นนำเชื่อว่าชาวสยามทั่วไปซึ่งส่วนมากยังไม่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนสมัยใหม่ ไม่สามารถทำเช่นนี้ได้ ฐานทางความรู้หลายเรื่องในสังคมไทย จึงเริ่มต้นจากชนชั้นนำสยาม อย่างไรก็ตาม มิใช่ว่าชนชั้นนำสยามจะไม่พบกับการท้าทายจากบุคคลอื่น ชนชั้นนำสยามในสมัยรัชกาลที่ 5 เคยพบนักเขียนคนหนึ่งผู้ใช้นามปากกาว่า ก.ศ.ร.กุหลาบ (กุหลาบ ตฤษณานนท์) นำเสนอเนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับสยามซึ่งแตกต่างไปจากความเข้าใจของพวกตน ชนชั้นนำสยามจึงวิพากษ์ ก.ศ.ร. กุหลาบว่างานของเขาเป็นเพียงการแต่งเรื่อง ไม่มีความจริง เป็นเพียงการลอบนำสำเนาเอกสารต้นฉบับในหอสมุดหลวงมาคัดลอกและเสริมเนื้อหาจนเรื่องราวผิดเพี้ยนไป ถึงที่สุดแล้ว ก.ศ.ร. กุหลาบ จึงถูกวินิจฉัยว่ามีจิตวิปลาสและต้องได้รับการรักษาในโรงพยาบาลวิกลจริต ทั้งนี้ ปริศนาที่เกิดขึ้นในข้อหาดังกล่าวคือ เราไม่ทราบแน่ชัดว่าความผิดของ ก.ศ.ร. กุหลาบ คือเรื่องใดกันแน่ เพราะเป็นเรื่องปกติหากองค์ความรู้ที่นำเสนอมานั้นจะเกิดข้อผิดพลาดจากการวินิจฉัย กระทั่งองค์

ความรู้ซึ่งชนชั้นนำสยามเสนอมาในหลายโอกาส ก็เคยมีความผิดพลาดเช่นกัน นอกจากนั้น การลอบนำสำเนาต้นฉบับมาลอกมาเสริมแต่งเรื่องราว ก็เป็นสิ่งที่ชนชั้นสยามกระทำอยู่ภายใต้อิทธิพลการเขียนหนังสือแบบยุคจารีตซึ่งยังดำรงซ้อนทับกับการเขียนหนังสือแบบสมัยใหม่ ดังนั้น ธงชัย จึงได้ตั้งข้อสังเกตต่อไปว่า ถ้าหากมิใช่ความผิดในทางวิชาการโดยตรงแล้ว ความผิดของ ก.ศ.ร. กุหลาบ ก็คือการที่เขาเป็นเพียงสามัญชนซึ่งอวดอ้างความรู้ที่ชนชั้นนำสยามผูกขาดครอบครองการลอบและลอกสำเนาต้นฉบับในหอสมุดหลวงของชนชั้นนำ จึงมีความผิด นอกจากนั้น ก.ศ.ร. กุหลาบ ยังแสดงความรู้ที่แตกต่างและท้าทายชนชั้นนำสยามอย่างเห็นได้ชัด ก.ศ.ร.กุหลาบ จึงต้องรับโทษอีกด้วย

บรรยากาศแบบชนชั้นในแวดวงวิชาการ ยังคงสืบทอดและดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน ธงชัย วินิจจะกูล (2567) ได้สะท้อนให้เห็นอีกครั้งว่า ปรากฏการณ์ที่อาจารย์ในมหาวิทยาลัย กำลังประสบกับภาระงานอันหนักหนาสาหัสในทุกวันนี้ ทั้งภาระการสอนและภาระการผลิตงานวิจัยซึ่งต้องทำให้ตรงตามเกณฑ์ของต้นสังกัด มิเช่นนั้น จะมีผลต่อการเลื่อนตำแหน่งและการต่อสัญญา อาจไม่ได้เป็นไปเพียงเพื่อส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยต้นสังกัดทะยานสู่อันดับโลกดี ๆ เท่านั้น หากแต่เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมระบบอำนาจแบบชนชั้นอุปถัมภ์ในมหาวิทยาลัยด้วย กล่าวคือ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการประเมินผลงานของอาจารย์ให้กลายเป็นภาระยุ่งยากซับซ้อนนั้น มีไว้เพื่อแสดงถึงพระเดชและพระคุณของผู้กำหนดเอง ในมุมหนึ่ง เกณฑ์มาตรฐานนี้แสดงถึงอำนาจที่อาจารย์ทุกคนต้องยอมรับ บทลงโทษจะเกิดขึ้นหากอาจารย์คนนั้นไม่ปฏิบัติตาม ควรกล่าวด้วยว่า อาจารย์ที่มีความรู้ความคิดและการปฏิบัติซึ่งดูนอกขนบในสายตาผู้กำหนด จะยิ่งเผชิญกับการบิดผันเกณฑ์มาตรฐานให้ยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้นไปอีกจนกลายเป็นอุปสรรคให้อาจารย์ผู้นั้นไม่สามารถเติบโตในสายงานนั้นได้ง่าย ๆ และอาจถึงขั้นหมดพลังกายและใจที่จะทำงานต่อก็ได้ แต่ในอีกมุมหนึ่ง เกณฑ์มาตรฐานนี้อาจใช้ไม่ได้กับอาจารย์บางท่านที่อยู่ในเครือข่ายอุปถัมภ์ของผู้กำหนด อาจมีช่องผ่อนปรนหรือมีทางลัดให้บ้างในบางกรณี รวมถึงการตรวจพบการกระทำความผิดทางวิชาการ ซึ่งอาจได้รับการผ่อนหนักให้เป็นเบา หรือปล่อยผ่านไปเลย นี่คือปัญหาซึ่งซ่อนเร้นอยู่ในแวดวงวิชาการของไทยมาอย่างยาวนาน

ทิ้งท้าย

นักวิชาการตระหนักอยู่เสมอว่าอคติคือสิ่งที่ต้องระวังในการเขียนงานวิชาการ นักวิชาการต้องมีภาพลักษณ์เป็นกลาง ไม่ผลิตความรู้ความเข้าใจที่เอนเอียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจนสังคมเกิดความขัดแย้ง ข้อตระหนักนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนคาดหวัง ไม่ว่าจะเป็นผู้คนทั้งในและนอกแวดวงวิชาการ กระนั้นก็ตาม อคติก็มิใช่สิ่งที่จางหายไปได้ง่าย ๆ แม้กระทั่งในแวดวงวิชาการเองซึ่งอคติขยายตัวไปถึงการปฏิบัติต่อนักวิชาการเองด้วย เพียงแต่สังคมภายนอกอาจมิได้รับรู้มากเท่ากับอคติอื่น ๆ ซึ่ง

ผู้คนทั่วไปพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน เพราะอคติที่ปรากฏในแวดวงวิชาการ ถูกบดบังโดยนักวิชาการจำนวนหนึ่ง

อาจกล่าวได้ว่าอคติในแวดวงวิชาการคือวิกฤตการศึกษาซึ่งเกิดขึ้นในหลายประเทศ ความก้าวหน้าในทางวิชาการของมนุษย์จะเกิดขึ้นไม่ได้หากในแวดวงวิชาการยังมีบรรยากาศซึ่งแสดงถึงการนำอคติมาใช้เป็นอุปสรรคสำหรับการทำงานทางวิชาการ ถึงที่สุดแล้ว สังคมคงต้องกล้าที่จะพูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในวงการวิชาการอย่างตรงไปตรงมา มองเห็นปัญหาที่ซุกซ่อนอยู่ใต้พรม แม้ไม่ใช่สิ่งที่ช่วยลดอคติในแวดวงวิชาการได้โดยตรง แต่อย่างน้อย ก็สามารถเป็นแรงกดดันและสะท้อนว่าสังคมไม่ปล่อยผ่านกับเรื่องเหล่านี้อีกต่อไป

ผู้เขียน

ธนวัฒน์ รุ่งเรืองตันติสุข นักวิจัย

ฝ่ายวิจัยและส่งเสริมวิชาการ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

บรรณานุกรม

ธงชัย วินิจจะกูล. (2562). กุ ลอบ ลอก แต่งแบบไพร่ ๆ : ความผิดของ ก.ศ.ร.กุหลาบที่ตัดสินโดยนักประวัติศาสตร์อำมาตย์. ใน *เมื่อสยามพลิกผัน: ว่าด้วยกรอบมโนทัศน์พื้นฐานของสยามยุคสมัยใหม่*. 97-144. ฟ้าเดียวกัน.

ธงชัย วินิจจะกูล. (2567). *ยกเครื่องมหาวิทยาลัยไทย บทที่ 10 หรือว่าการไต่แรงก์กิงเป็นเพียงม่านควันของการรักษาอำนาจ*. https://waymagazine.org/thai-university-overhaul-10/

สุพรรณ ฟู่เจริญ. (2557, มกราคม-เมษายน). อคติที่พบบ่อยในงานวิจัย (Common bias in research), *วารสารเทคนิคการแพทย์และกายภาพบำบัด*. 26(1). 1-3.

Deslauriers, D. (2024). Academic Plagiarism: When It Involves Professors, *Journal of Education and Human Development*. 13. 1-9.

Dinye, A.; Boon, E.K.; Ageboba, P.A. (2024, March). The perceived inequality in resource allocation in multi-campus universities in Ghana: The case of university for development studies and Presbyterian university of Ghana, *International journal research in multidisciplinary education*. 3(3). 338-347.

Fazal, J.; Munawar, u.; Munir, H. (2025, June). Discrimination in Academia: A Critical Analysis of Student Experience in Higher Education, *The Critical Review of Social Science Studies*. 3(2). 2710-2717.

Gvozdanovic, J.; Maes, k. (2018). *Implicit Bias in Academia: A Challenge to the Meritocratic Principle and to Women's Careers – And What to do About It*. LERU Publication.

Holt, B.J. (2023). Socializing Homogeneous Ideologies: Academia's Freedom Hypocrisy, *International Journal of Technology and Inclusive Education*. 12. 1861-1868.